

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมในวิถีไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สำเร็จได้ด้วยความเพียร จำนวน 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติ
ตาม หลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 1.1 ม.1/5 อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือ
หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของตนเอง
และครอบครัว

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

พระรัตนตรัย (พุทธคุณ 9)

อริยสัจ 4

ทุกข์ (ชั้น 5)

สมุทัย (หลักกรรม, อบายมุข 6)

นิโรธ (สุข 2 กิเลส)

มรรค (ไตรสิกขา กรรมฐาน 2 ปธาน 4 โภชณ 3 มงคล 38)

1 สาระสำคัญ

การพัฒนาชีวิตของคนเราต้องอาศัยความเพียร พระพุทธเจ้าตรัสว่า ธรรมเหล่าใดเป็นไป
เพื่อความเกียจคร้าน ธรรมเหล่านั้นไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัยของพระพุทธเจ้า แต่พระพุทธองค์จะตรัส
ในทางตรงกันข้ามนี้ว่า คนเราพ้นทุกข์ได้เพราะความเพียร ปธาน หรือ ความเพียร เป็นธรรมที่ควร
เจริญ

2 จุดประสงค์การเรียนรู้

1. รู้และเข้าใจเรื่องความเพียรว่าเป็นธรรมที่ควรเจริญ
2. เห็นความสำคัญของความเพียร และ นำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีความสนใจใฝ่เรียนรู้
2. ประหยัดและอยู่อย่างพอเพียง

3. สาระการเรียนรู้

ปธาน 4

สังวรปธาน	ความเพียรระวังในบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น
ปหานปธาน	ความเพียรละเลิกในบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว
ภาวนาปธาน	ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด
อนรักขนาปธาน	ความเพียรในการสร้างกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว

4. กิจกรรมการเรียนรู้

4.1 ขั้นเตรียม

- 1) นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ และนั่งสมาธิประมาณ 5 นาที
- 2) แจกจุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อที่ 1 และ 2
- 3) นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเรื่องสำเร็จได้ด้วยความเพียร จำนวน 10 ข้อ

4.2 ขั้นสอน

4.2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการตั้งมั่นในความเพียรพยายามในการเรียนหรือทำงาน ทุกอย่างด้วยความพยายามทุกสิ่งที่ตั้งใจหรือมุ่งหวังจะสำเร็จลงได้ด้วยดี

4.2.2 ขั้นประกอบกิจกรรม

ขั้นศีล

ครูเล่าถึงความเพียรพยายามที่เราทุกคนควรต้องมี เช่นความเพียรพยายามระวังในบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้นมาต้องพยายามต่อต้านไม่ให้เกิดขึ้นมา ความเพียรพยายามละเลิกในบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ต้องเพียรพยายามที่จะกำจัดกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป

ขั้นสมาธิ

ให้นักเรียนคิดด้วยความสงบว่า จะนำแบบอย่างการดำเนินชีวิตและหลักธรรมของ พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างไร ร่วมกันอภิปราย

ขั้นปัญญา

- 1) นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 7 เรื่อง ปธาน 4
- 2) เมื่อนักเรียนศึกษาใบความรู้เสร็จแล้วให้นักเรียนเลือกกลุ่มกันเอง

3) นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตาม
หลักธรรมที่ได้รับ

ตามประเด็นในใบงานที่ 7

4) นักเรียนกลุ่มเดิมศึกษากรณีตัวอย่างจากใบความรู้ที่ 7.1

5) นักเรียนวิเคราะห์ใบงานที่ 7.1 ตามวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์

4.3 ขั้นสรุป

1) ให้นักเรียนร่วมกันสรุปถึงการนำหลักธรรมในการดำเนินชีวิต

2) ทำแบบทดสอบหลังเรียน การบริหารจัดการ จำนวน 10 ข้อ

5. สื่อการเรียนรู้

1) ใบความรู้ที่ 7 เรื่อง ปธาน 4

2) ใบความรู้ที่ 7.1 ศึกษากรณีตัวอย่าง

3) ใบงานที่ 7 เรื่อง ปธาน 4

4) ใบงานที่ 7.1 วิเคราะห์วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์จากกรณีตัวอย่าง

6. แหล่งการเรียนรู้

1) ห้องสมุดโรงเรียนเทศบาลศรีบุญยานุสรณ์

2) ค้นหาด้วยตนเองจาก อินเทอร์เน็ต

7. การวัดและประเมินผล

7.1 วิธีวัดและประเมินผล

1) ทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน

2) ใบงานที่ 7 และใบงานที่ 7.1

7.2 เครื่องมือวัด

1) แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน

2) แบบวัดใบงานที่ 7 และใบงานที่ 7.1

7.3 เกณฑ์การวัดและการประเมินผล

1) ตรวจแบบทดสอบ โดยมีเกณฑ์พิจารณาการผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 60

2) ตรวจใบงานที่ 7 และใบงานที่ 7.1

ใบความรู้ที่ 7 เรื่อง ปธาน 4
ปธาน

หมายถึง ความเพียร เป็นความเพียรชอบ (สัมมาวายามะ) ในมรรค 8 ประกอบด้วย

1. สัมวรปธาน หมายถึง เพียรระวังหรือเพียรป้องกัน คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น เป็นความเพียรในการระวังหรือป้องกันไม่ทำความชั่ว (อกุศลธรรม) ในสิ่งที่ไม่เคยทำ เช่น ไม่ทำอบายมุขต่าง ๆ เป็นต้น
2. ปหานปธาน หมายถึง เพียรละ หรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เป็นความเพียรที่ละ เลิก ในสิ่งที่เป็นการกระทำที่ไม่ดีทั้งหลาย เช่น เลิกสูบบุหรี่ เลิกสุรา ยาเสพติด เลิกการหลอกลวงผู้อื่น เป็นต้น
3. ภวานาปธาน หมายถึง เพียรเจริญ หรือเพียรสร้าง คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมีขึ้น เป็นความเพียรที่จะพยายามกระทำในสิ่งที่เป็นความดี ในสิ่งที่ยังไม่ได้ทำ เพื่อให้ก่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และประโยชน์สูงสุดในชีวิต
4. อนุรักษนาปธาน หมายถึง เพียรอนุรักษ์ หรือเพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้น ไปจนไพบูลย์ เป็นความเพียรในการรักษาคุณความดีที่ได้กระทำไว้แล้ว และยังจะกระทำคุณความดีเหล่านั้นให้เจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ ไม่มีสิ้นสุด ไม่มีจำกัด เช่น การพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานอันชอบธรรม เป็นต้น

หลักธรรมปธาน 4 เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า สัมมปธาน 4 หมายถึง ความเพียรชอบ หรือความเป็นเป็นใหญ่ จึงเป็นส่วนหนึ่งของสัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) ในมรรค 8 ในการทำความเพียร จะต้องเริ่มก่อตัวขึ้นในใจให้พร้อมและถูกต้องก่อน แล้วจึงขยายออกไปเป็นการกระทำในภายนอกให้ประสานกลมกลืน มิใช่คิดอยากทำความเพียร ก็ใช้กำลังกายเอาแรงเข้าทุ่ม ซึ่งอาจกลายเป็นการทรมานตนเองทำให้เกิดผลเสียได้มาก โดยนัยนี้ การทำความเพียรจึงต้องสอดคล้องกลมกลืนกันไปกับธรรมข้ออื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะสติสัมปชัญญะ มีความรู้ความเข้าใจ ใช้ปัญญาดำเนินความเพียรให้พอเหมาะ คือ เป็นทางสายกลาง

ใบงานที่ 7

1. ให้นักเรียนอธิบายความหมายของความเพียร พร้อมยกตัวอย่าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. อนุรักษ์นาปธาน หมายถึง พร้อมยกตัวอย่าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. ประโยชน์ของการมีปธาน 4 มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ เลขที่ ชั้น

ใบความรู้ที่ 7.1
ขยัน .. ด้วย ...สติ

ถ้าเราเห็นใครที่ทำงานแข็งขัน เอาการเอางาน และสม่ำเสมอ นั่นคือลักษณะของคนขยันซึ่งตรงกันข้ามกับคนเกียจ ความขยันในตัวเองเป็นต้นทุนอันสำคัญประการหนึ่งที่จะนำความสำเร็จมาสู่ชีวิต ขณะที่ความเกียจคร้านนำมาซึ่งความหายนะและขัดสนคนขยันที่ชาญฉลาดเป็นคนมีความสุขไม่คว่นตัดสินใจด้วยอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ของตนเองหรืออารมณ์ของกระแสนิยมหลายคนเข้าใจผิดคิดว่า ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องใหญ่เรื่องสำคัญจะต้องรีบตัดสินใจแต่มันตรงกันข้ามยิ่งเรื่องใหญ่และสำคัญมากเท่าใด เราจะต้องไม่รีบร้อนในการตัดสินใจทำเพราะความผิดพลาดหมายถึงความเสียหายอย่างใหญ่หลวง เราอยู่ในยุคที่ต้องช่วงชิง โอกาสเรามีคนมากมายที่เสนอตัวขึ้นนำโอกาสที่ดูเหมือนดีสุดยอด คำทำชวนดูจะตะเจะใจและเคลื่อนไหวรู้สึก แต่ช้ำก่อนจะมีสติ มีภยิตสอนใจว่า “วัดฟ้าสองครั้งแล้วตัดดีกว่าวัดครั้งเดียวแล้วตัดสองครั้ง” ภยิตชาวรัสเซียวุคว่า “ก่อนคุณจะกระโดดลงสระขอไปหยั่งเท้าดูก่อนว่ามันตื้นหรือลึกขนาดไหน”

จงเป็นคนขยันแต่อย่าประมาท อย่าเร่งรีบ จงมีสติ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนบรรยายภาพที่ปรากฏ

ขอแสดงความยินดีกับบัณฑิตใหม่ทุกท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ เลขที่ ชั้น

แบบทดสอบก่อนเรียน

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สำเร็จได้ด้วยคามเพียร

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

1.ความเพียรระวังในบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด หมายถึงข้อใด ก.สังวรปธาน ข.ปหานปธาน ค.ภาวนาปธาน ง. อนุรักษปธาน	5.อนุรักษนาปทาน คือข้อใด ก.ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด ข.ความเพียรละเลิกบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ค.ความเพียรในสร้างกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ง.ความเพียรระวังบาปที่ยังไม่เกิดขึ้น
2. ดวงธิดา ร่วมแสดงความยินดี เมื่อดวง รัตน์เพื่อนสนิทสอบได้ที่ 1 ของห้องจัดอยู่ ในปธานข้อใด ก.ปหานปธาน ข.อนุรักษปธาน ค.ภาวนาปธาน ง.สังวรปธาน	6.สังวรปธานคือความหมายของข้อใด ก.ความเพียรระวังในบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด ข.ความเพียรละเลิกในบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ค.ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด ง.ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด
3.นฤมลชอบช่วยเหลือเพื่อน ๆ เสมอแม่ ไม่ได้ร้องขอตรงกับข้อใด ก.ปหานปธาน ข.ภาวนาปธาน ค.อนุรักษปธาน ง.สังวรปธาน	7.ก่อนออกจากบ้านปริยานุสไม่ลืมไหว้คุณพ่อคุณแม่ ทุกครั้งเขาปฏิบัติแบบนี้เรื่อยมา เขากระทำในข้อใด ก.สังวรปธาน ข.ปหานปธาน ค.ภาวนาปธาน ง. อนุรักษปธาน
4. ปหานปธานคือการกระทำในข้อใด ก.เพียรชอบสุขหรืมาก ข.นั้ทบอกเพื่อนว่าตัวเองสอบตกทุกวิชา ค.แพทมัน้ทำการบ้านทุกวิชาด้วยตัวเอง ข.เพชรบอกกับใครว่าจะไม่ดกปลาอีกแล้ว	8.ในอดีตลุงปัญญาชอบจับไก่มาชนกันต่อมาลุง ปัญญาป่วยหนักและมีอาการเหมือนกำลังไ้ชนกัน ใคร ๆ เห็นก็พูดว่าเวรกรรมมีจริงลุงปัญญาก็รับรู้ เช่นกันและสัญญาว่าเวลาที่เหลืออยู่ขออุทิศให้กับ พระพุทธองค์การกระทำดังกล่าว คือข้อใด ก.สังวรปธาน ข.ปหานปธาน ค.ภาวนาปธาน ง. อนุรักษปธาน

9.สังวรปทานคือการกระทำของใคร ก.ขวัญตาไม่ชอบอยู่บ้านเพราะไม่สนุก ข.ลินดาใช้ชีวิตอยู่ในกรอบศีลธรรมพึงปฏิบัติ ค.พิชิตชอบนำอาหารไปเลี้ยงสุนัขจรจัด ง.ปรีดาชอบแบ่งอาหารให้ทานสม้าเสมอ	10.เนตรประภาดำรงตนไม่คบคนพาลตรงกับลักษณะของข้อใด ก.ความเพียรระวังในบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด ข.ความเพียรละเลิกในบาปอกุศลที่เกิดแล้ว ค.ความเพียรสร้างกุศลที่ยังเกิดเกิดขึ้นแล้ว ง.ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด
---	---

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สำเร็จได้ด้วยความเพียร

ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ก	6	ก
2	ค	7	ง
3	ก	8	ข
4	ง	9	ข
5	ค	10	ค

แบบทดสอบหลังเรียน

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สำเร็จได้ด้วยความเพียร

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

1. สังวรปธานคือความหมายของข้อใด ก. ความเพียรระวังในบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด ข. ความเพียรละเลิกในบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ค. ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด ง. ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด	5. ปหานปธานคือการกระทำในข้อใด ก. เทียนชอบสุมหรีมมาก ข. นั้ทบอกเพื่อนว่าตัวเองสอบตกทุกวิชา ค. แพทย์นั้ทำการบ้านทุกวิชาด้วยตัวเอง ง. เพชรบอกกับใครว่าจะไม่ตกปลาอีกแล้ว
2. ภาวนาปธานตรงกับข้อใด ก. นงนุชชอบนิพนทาสูตรต้นฉบับหลัง ข. นรากรขับมอเตอร์ไซด์ล้มได้รับบาดเจ็บ ค. ฤทธิชัยพยายามอ่านหนังสือจนสามารถสอบได้ที่ 1 ง. มณฑลมันสวดมนต์ไหว้พระทุกวัน	6. เนตรประภาดำรงตนไม่คบคนพาลตรงกับลักษณะของข้อใด ก. ความเพียรระวังในบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด ข. ความเพียรละเลิกในบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ค. ความเพียรสร้างกุศลที่ยังเกิดเกิดขึ้นแล้ว ง. ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด
3. ก่อนออกจากบ้านอุกิชาติไม่ลืมไหว้คุณพ่อคุณแม่ทุกครั้งเขาปฏิบัติแบบนี้เรื่อยมา เขากระทำในข้อใด ก. สังวรปธาน ข. ปหานปธาน ค. ภาวนาปธาน ง. อนุรักษปธาน	7. สังวรปธานคือการกระทำของใคร ก. ขวัญตาไม่ชอบอยู่บ้านเพราะไม่สนุก ข. ลินดาใช้ชีวิตอยู่ในกรอบศีลธรรมพึงปฏิบัติ ค. พิชิตชอบนำอาหารไปเลี้ยงสุนัขจรจัด ง. ปริดาชอบแบ่งอาหารให้ทานหมาแมว
4. อนุรักษนาปธาน คือข้อใด ก. ความเพียรในสร้างกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ข. ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด ค. ความเพียรระวังบาปที่ยังไม่เกิดขึ้น ง. ความเพียรละเลิกบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว	8. ดวงจิตาร่วมแสดงความยินดี เมื่อดวงรัตน์เพื่อนสนิทสอบได้ที่ 1 ของห้องจัดอยู่ในปธานข้อใด ก. ปหานปธาน ข. อนุรักษปธาน ค. ภาวนาปธาน ง. สังวรปธาน

9. ภาวนาปธานความเพียรในลักษณะใด ก.ความเพียรระวังในบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด ข.ความเพียรละเลิกในบาปอกุศลที่เกิดแล้ว ค.ความเพียรสร้างกุศลที่ยังเกิดเกิดขึ้นแล้ว ง.ความเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด	10. 4.ความเพียรละเลิกบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว คือข้อใด ก.ภาวนาปธาน ข.สังวรปธาน ค.ปหานปธาน ง. อนุรักษปธาน
--	---

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สำเร็จได้ด้วยความเพียร

ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ก	6	ก
2	ง	7	ข
3	ค	8	ง
4	ค	9	ค
5	ง	10	ก